

VERENIGING VOOR LATIJNSE LITURGIE

Secretariaat: Rijnsburgerweg 26, Leiden ; 01710-50520

Administratie: Admiraal van Gentstraat 6, Utrecht ; 030-713166

Postrekening no. 79 21 05 t.n.v. de penningmeester van de vereniging voor
Latijnse Liturgie te Leiden

BULLETIN No. 2

MEI/JUNI 1968

Uit de inhoud:

Beginselverklaring
Sectarisme?
Werkwijze afdelingen
Commissies
Statuten
Mededelingen

De reacties op bulletin no. 1 hebben ons gesterkt in de overtuiging dat de vereniging voor latijnse liturgie de juiste koers houdt als zij stelt dat het vieren van de heilige liturgie in de latijnse taal, d.w.z. oraties en lezingen inbegrepen, dient te blijven gehandhaafd of mogelijk moet worden gemaakt ten behoeve van hen die zulks wensen.

Wij betwisten uiteraard niet het recht de liturgie op andere wijzen te vieren, maar achten het onze specifieke taak de volledig latijnse mis te propageren.

(ontwerp)-Beginselverklaring

I. 1. De vereniging voor latijnse liturgie stelt zich primair ten doel voor die gelovigen, die dat rechtens wensen, het vieren van de liturgie in al haar vormen in het latijn mogelijk te maken.

Dat een vereniging met deze doelstelling noodzakelijk is geworden blijkt uit twee constateringen.

Eenzijds gaat door een eenzijdig accent op het vieren van de liturgie in de volkstaal en door een willekeurige vormgeving daarvan, het gebruik van de Romeinse Ritus in het latijn welhaast tot de uitzonderingen behoren, zo het al niet openlijk wordt tegengewerkt.

Anderzijds zijn er vele gelovigen, die deze ontwikkeling diep betreuren — en dit terecht — gezien ook de richtlijnen van Vaticanum II.

Hieruit volgt tevens, dat de vereniging zich niet voor een culturele taak als zodanig ziet geplaatst, al sluit haar doelstelling zeer zeker in, dat het vieren van de liturgie in het latijn de kerkelijke cultuur op een geheel eigen wijze in stand houdt en bevordert, zoals dit de eeuwen door het geval is geweest.

2. De vereniging voor latijnse liturgie stelt zich bovendien ten doel, de liturgie haar eigen onvervangbare plaats in de Kerk terug te geven, voortwerkend in de geest van de liturgische intuïties van Dom Guéranger, Dom Beauduin, Dom Casel e.a. Zij doet dit vanuit de overtuiging, dat ondeskundige theorieën de oorzaak zijn van verwarring en vervlakking, welke, gelet op de functie van de liturgie in het leven van de gelovigen, moeten leiden tot afbraak en tot verzwakking van de geloofs zekerheid.

II. 1. Liturgie is het geheel van woorden, handelingen en voorwerpen, waarmee de Kerk haar godsdienst tot uitdrukking brengt en verkondigt.

Het is derhalve de materiële zijde van de godsdienst en als zodanig het noodzakelijk complement van de onzichtbare zijde daarvan: het geloof; op geheel dezelfde wijze als lichaam en geest onverbrekkelijk verbonden de mens vormen.

2. Omdat liturgie aan een bovennatuurlijke werkelijkheid zichtbare gestalte moet geven, moeten de bouwstenen van de liturgie meer tot uitdrukking brengen dan hun puur functionele betekenis schijnt aan te duiden.

3. Het gebruik van een eigen liturgisch-sacrale taal kan deze expressieve kracht van de liturgie meer tot haar recht doen komen, juist omdat daardoor wordt aangegeven hoezeer de betekenis van de woorden zich boven de letterlijke tekst verheft.

4. Het is daarenboven een onbewezen stelling, dat wat in het latijn kan, in het nederlands even goed mogelijk is. Het is een historisch gegeven, dat het latijn als liturgische taal bij uitstek geschikt is. Van dit gegeven dient ook gebruik te worden gemaakt.

Waarom latijnse liturgie?

De bulletin-commissie heeft het gewenst geacht de in bulletin no. 1 reeds opgenomen beginselverklaring t.b.v. de nieuwe leden wederom te publiceren.

Zij neemt deze gelegenheid te baat een nadere verantwoording te geven van het pleidooi voor de integrale viering van de romeinse ritus.

Men kan zich in deze turbulente tijd afvragen, of niet veeleer een pleidooi voor het samentrekken van aller energie t.b.v. het behoud van het geloof in de rede zou liggen.

Is het geloof en het behoud daarvan niet belangrijker dan het voorstaan van een bepaalde liturgische vorm en stijl? Maakt de vereniging, maken wij ons persoonlijk, niet schuldig aan verzuim, door tijd, geld en energie te verspillen aan restauratie van een tenslotte irrelevante vorm? Is aller mankracht niet veeleer nodig op de barricaden tot schutse van het geloofsbesef? Bestaat niet het gevaar dat Saguntum verloren gaat, terwijl de senaat beraadslaagt?

Wij stellen vast, dat na het doorvoeren van de vernieuwingen vele essentiële noties zijn vervlakt, met name het mysterie zelve. De liturgie werd beroofd van haar primaire functie ten aanzien van het geloofsleven. In de kerken van het oosten staat het mysterie in de liturgische viering geheel centraal. De liturgie is dan ook meer dan vorm, zij vormt het merg van de geloofsbeleving.

Omdat wij constateren, dat het geloofsbesef en gevolgelijk de geloofspraktijk is gaan kwijnen, als onmiddellijke reactie op de massale en abrupte ontluistering van taal en stijl der mysterieviering, is de vereniging voor latijnse liturgie van oordeel dat zij bij haar streven tevens precies op de bres staat voor het geloof als zodanig.

Elke dag brengt scherper naar voren, dat de ontluistering van de sacramentele bediening, inzonderheid die van de heilige mis, ook vele priesters in onzekerheid brengt omtrent de zin van hun pretentie en taak in deze tijd. Deze ongewisheid dragen velen van hen zondag aan zondag over op de gelovigen, waardoor het ongelooft in de hand wordt gewerkt.

De liturgie is de hoogste uitingsvorm van het geloof der gemeenschap. Naarmate die uitingsvorm verschaalt, wordt het geloof verzwakt. De vorm kan men niet straffeloos veronachtzamen. Dit te vergeten is het euvel van deze tijd.

Tegen dit euvel richte zich ons aller inspanning.

van B.

„Sectarisme”

Voorzover er al enige regionale tekening in de verdeling van de ledenaantallen is te bespeuren, lijkt het Zuiden verhoudingsgewijs bepaald minder leden te tellen dan de streken boven de rivieren.

Wat daarvan de reden is, kan men slechts raden. Wellicht heeft een soms meer formalistisch katholicisme in het verleden dáár een sterkere reactie opgeroepen. Daarnaast echter krijgt men uit verschillende uitlatingen de indruk, dat ook bij diegenen bij wie deze reactie geen rol speelt en die niet wensen dat de Romeinse liturgie verdwijnt, een zekere schroom of zelfs angst bestaat zich voor deze liturgie in te zetten, al was het maar door lid te worden van de vereniging. Van verschillende zijden hebben wij uitspraken vernomen van mensen die zeggen persoonlijk achter de doelstellingen te staan, doch zich vanwege hun functie of de „delicate situatie” niet te kunnen aansluiten. Anderzijds beweren velen te vrezen dat „de tegenstellingen worden verscherpt” etc. En in aansluiting op dit soort angsten is thans het woord „sectarisme” opgedoken ter aanduiding van de gevaren waaraan men zich blootstelt door lid te worden. Met name van de zijde van mensen die nauwelijks méér van de Vereniging weten dan de naam alleen, krijgt men te horen, dat men zich ver moet houden van dat soort sectarische bewegingen. Wie dit voor het eerst heeft geopperd en waarom, kunnen wij daarlaten. Gebruikelijk is het de schuld voor een dergelijk verschijnsel op de pers te schuiven, doch dat gaat in dit geval bepaald niet op. Er is van die zijde, voorzover bekend, tot nu toe niet anders dan goede en objectieve voorlichting verstrekt. Waar de beschuldiging op slaat, is raadselachtig. Zouden de Vincentiusvereniging, het Wit-Gele Kruis of de Gregoriusvereniging ooit sectarisch zijn genoemd?

Wie zich rekenschap geeft van wat hij zegt en de moeite neemt zich op de hoogte te stellen, moet zich realiseren, dat het slecht taalgebruik is een vereniging, welke een streven van de Kerk tot het hare maakt, sectarisch te noemen. Uit tal van recente documenten blijkt de uitdrukkelijke wil van de Kerk om Latijn en Gregoriaans in de liturgie te handhaven. Om er enkele te noemen: de Apostolische constitutie „Veterum Sapientia” van Paus Johannes XXIII (22-2-1962), de constitutie over de heilige liturgie van Vaticanum II (4-12-1963), de Apostolische brief „Sacrificium Laudis” van Paus Paulus VI (15-8-1966). Nog enkele maanden geleden is het, naar het Amerikaanse blad *Musart* van december 1967 meldt, door Paus Paulus ter gelegenheid van een audiëntie in de Engelse taal als volgt samengevat: „We prefer Latin and Gregorian chant wherever and whenever it is possible”. („Wij verkiezen Latijn en Gregoriaans waar en wanneer het mogelijk is”).

Dat dit uitgangspunt van de Kerk onvoldoende wordt nagestreefd in Nederland, is precies één van de redenen welke tot oprichting van de Vereniging hebben geleid. Een verwijt van sectarisme sluit daar, totdat bewezen zou zijn, dat de vereniging (niet een of ander lid of plaatselijke afdeling) tegen haar eigen doelstellingen in handelt, niet op aan.

Dat wij niet wensen te polemiseren houdt niet in, dat wij voor ongerechtvaardigde verdachtmakingen uit de weg dienen te gaan.

Angst is steeds een slechte raadgever en zo ook hier. Ook plaatselijk zal men er goed aan doen zich in het werk niet te laten belemmeren door de vrees voor op niets gebaseerde verwijten. Het is een misverstand te menen dat wie niet meewerkt aan wat een groot deel van de geestelijkheid in Nederland schijnt na te streven, nl. het verval van de latijnse liturgie, zich kerkelijk isoleert.

D. W.

Toespraak van Dom N. de Wolf,

Abt van St. Benedictusberg te Vaals, tijdens de algemene ledenvergadering op 18 mei 1968 te 's-Hertogenbosch.

Wij willen ons inspannen om de liturgie van de Kerk van Rome, onverbrekelijk verbonden met de geschiedenis van het westerse christendom, niet alleen te bewaren, maar ook te cultiveren en tot bloei te brengen. Deze Liturgie van de Kerk van Rome gaat terug tot op de Apostelen. Niet alleen de Joden, de Grieken en de Romeinen, maar ook onze volken van Noord-Europa hebben in de loop van de geschiedenis het hunne aan de vorming van deze Liturgie bijgedragen. De Romeinse Liturgie is de Liturgie van Europa. Door deze Liturgie is Europa gevormd, tot een eenheid gesmeed en op een hoog geestelijk niveau gebracht. Het cultiveren en tot groter bloei brengen van deze eerbiedwaardige Liturgie is daarom geen liefhebberij, maar een voorname en heilige zaak.

Wij moeten ons niet in de war laten brengen door mensen, — wie dat dan ook mogen zijn —, die ons streven sectarisch durven noemen, of op zijn minst eigenaardig. Deze mensen zetten namelijk de zaken volkomen op hun kop. Ook moeten wij ons niet tot moedeloosheid laten brengen door ons geringe aantal.

Geen défaitisme! En ook geen onredelijke timiditeit of agressiviteit, die beide voortkomen uit onzekerheid en angst. Wij werken immers voor de Liturgie van de Kerk van Rome, wier bisschop de Paus is, de universele Herder, de Steenrots waarop de Katholieke Kerk gebouwd is.

Waarom willen wij de Liturgie van de Kerk van Rome beoefenen?

Is dat alleen uit liefde voor het latijn zonder meer? Omwille van de waarde die het latijn als zodanig vertegenwoordigt? Dit is, meen ik, niet de eerste en voornaamste reden van ons streven. Een oud adagium zegt: „Legem credendi statuat lex supplicandi”, — de gebedsregel bepaalt de geloofsregel. Dit wil zeggen dat de liturgie de deelnemers aan de liturgie vormt in het geloof. Dit hebben niet alleen de Katholieken, maar ook de dwaalleraren, zoals bijvoorbeeld de Arianen, Hervormers en Modernisten, altijd heel goed geweten. Tot op de dag van vandaag is het zaak dit adagium voor ogen te houden. In een toespraak tot de Raad, die de Constitutie van het Concilie over de H. Liturgie ten uitvoer moet leggen, zei de H. Vader op 19 april van het vorige jaar: „Er is evenwel een nog ernstiger zaak, die ons terneer drukt: namelijk de verbreiding van een tendens, die de liturgie (als zij tenminste nog zo genoemd kan worden), „van haar sacraal karak-

ter ontdekt", zoals men durft te zeggen, en daarmee ook tegelijk noodzakelijk de christelijke godsdienst zelf. Deze nieuwe mentaliteit, waarvan de als het ware troebele bron zonder moeite achterhaald kan worden en waarop men deze omverwerping van de authentieke katholieke eredienst tracht te funderen, brengt dergelijke verwarringen mee op het gebied van de leer, van de discipline en van de pastoraal, dat wij niet aarzelen haar als een *dwaling* te beschouwen. Wij zeggen dit met pijn in het hart, niet alleen omdat deze geest zich op onbezonnen wijze tegen de kerkelijke wetten afzet, maar ook, ja nog meer, vanwege de ontbinding van de godsdienst, die hij noodzakelijk meebrengt" (Kath. Arch. 2 juni 1967). Een ieder die geen vreemde is in het Jeruzalem van de nederlandse liturgische „experimenten", zal de grote zorg van de H. Vader maar al te goed begrijpen en ook waarderen. Om dit verval, om deze vervalsing van de ware geest van de liturgie moeten wij op de bres staan voor de Romeinse Liturgie. In deze Liturgie leeft de ware liturgische geest. Deze Liturgie is doordrongen van het ware, zuivere geloof.

De Romeinse Liturgie is echte liturgie, *actio sacra*, een geheel van sacrale woorden en handelingen, die tezamen een heilige wereld vormen, waarin hemel en aarde, God en mens, tezamen komen. In de Romeinse Liturgie komt het ware wezen van elke Liturgie op onovertroffen, zuivere en krachtige wijze tot uitdrukking.

Daarom is en blijft de Romeinse Liturgie de norm en de regel voor alle eventuele particuliere Liturgieën. Eigenlijk mag ik dit zelfs niet zo zeggen: tot nu toe is er in het christelijke Westen nog steeds één Liturgie. Tot nu toe is er nog geen enkele toestemming gegeven voor een zelfstandige Liturgie in de volkstaal. Officieel kennen wij alleen nog maar vertalingen van de éne Romeinse Liturgie.

De officiële liturgische boeken moeten allemaal uitgegeven worden in beide talen. Steeds moet de oorspronkelijke, eigenlijke, latijnse tekst naast de vertaling staan afgedrukt. Het latijn is normaal en blijft een regel; de volkstaal is het particuliere, eigenaardige, dat wordt *toegestaan*, en allerminst *bevolen*. Zo is het beslist door het Concilie, zo luiden de huidige richtlijnen van het kerkelijk gezag.

Het vorige jaar zei de H. Vader tot Mrs. WARD (van het Ward-Instituut): „We prefer Latin and Gregorian chant wherever and whenever it is possible" — Wij geven de voorkeur aan het Latijn en aan de gregoriaanse zang waar en wanneer het maar mogelijk is. En de H. Vader voegde er uitdrukkelijk aan toe, dat Mrs. Ward zijn woorden publiek mocht maken. (Zie: MUSART, nov. dec. 1967).

Deze woorden zijn duidelijk genoeg meen ik. Laten wij daarom doorzetten, ondanks alle laksheid en traagheid, ja zelfs tegenwerking van onze omgeving, van mensen van wie men uit hoofde van hun ambt, hun ontwikkeling of hun bekwaamheid, waarachtig wel wat anders mocht verwachten. Wij werken onder de leiding van de H. Vader voor de Kerk, voor de toekomst van de liturgie en van het geloof in ons land.

Hoogmis of gelezen mis?

Op vele plaatsen blijkt het op dit moment bepaald te hoog gegrepen wekelijks hoogmissen te willen doen opdragen. Dit op enig niveau te doen stelt de nodige eisen.

Het Gregoriaans, dat voor zeer velen niet veel meer dan een zekere saaie plechtigheid verklankte, zal met grote en vooral frisse aandacht moeten worden herontdekt en dat kost tijd.

Ook wat de verdere liturgische vormgeving betreft levert de latijnse hoogmis veelal moeilijkheden op. Een duidelijke expressieve kracht — en dat is niet synoniem met de begrijpelijkheid van ieder woord — vereist inzicht in de ordening van de mis.

In onze tijd, waarin de zelf-expressie hoogtij viert en het begrip van een objectievelijk heldere vormgeving in het algemeen (en dus ook het begrip van liturgie) gering is, doet men er goed aan te erkennen dat wij van onderafaan moeten beginnen om dit weer op te bouwen. Geadviseerd wordt daarom voorshands niet alleen en steeds op de hoogmis de nadruk te leggen, maar ook genoeg te nemen met gelezen latijnse missen, door de week of op zondag, om van daaruit en door regelde studie de notie voor liturgie te ontwikkelen. Langs die weg kan men dan op den duur wellicht weer komen tot de hogere vorm van misviering: de Hoogmis. Een andere suggestie is om gezamenlijk gedeelten van het Koorgebed te reciteren, waarbij de Completen het eenvoudigst zijn. Gooi en Sticht heeft uitstekende boekjes voorradig met latijnse en nederlandse tekst en verdere aanwijzingen.

D. W.

Opgave van latijnse heilige missen

Na publicatie in bulletin no. 1 van een aantal ons bekende misvieringen is een stroom van mededelingen, informaties aan de bulletin-commissie toegezonden. Het was enerzijds verblijdend zoveel enthousiasme te ervaren, anderzijds is gebleken dat veel als latijnse misviering (gezongen, dan wel gelezen) werd aangediend, dat naar de bedoeling van de vereniging, bezwaarlijk als zodanig kon worden aangemerkt.

Op de voorpagina van dit bulletin is die bedoeling kort aangeduid, terwijl in de overige bijdragen e.e.a. nader is aangeduid c.q. uitgewerkt.

Onder dankzegging voor al degenen die ons inlichtingen hebben verstrekt en wier inspanningen wij op bijzondere prijs stellen, moeten wij berichten, dat wij er nochtans van hebben afgezien in dit bulletin een opgave te verstrekken. Beter geen opgave dan een die niet geheel correct zou zijn.

Wij hopen met uw medewerking in bulletin no. 3 een volledige opgave te kunnen publiceren.

In dat bulletin zullen twee lijsten worden opgenomen. In lijst I worden vermeld de liturgievieringen welke geheel, d.w.z. oraties en lezingen inbegrepen, in het latijn worden gehouden. De missen welke op instigatie van de vereniging worden gevierd, dienen dus aan dat criterium te voldoen. Waarom? Omdat het gaat om meer dan een formule, om meer dan de vorm.

Het moge nog eens worden herhaald dat niet het recht wordt betwist om de liturgie op een andere wijze te vieren, maar de vereniging heeft zich tot taak gesteld de integrale latijnse liturgie levend te houden. Liturgieën geheel of gedeeltelijk in de volkstaal zijn er immers meer dan voldoende.

Omdat bovenbedoelde missen tot nu toe nog maar sporadisch voorkomen (wij hopen op een crescendo en streven daarnaar), zal in bulletin 3 een lijst worden opgenomen van missen waarbij alles in het latijn is, behalve de voorbeden en (of) de lezingen. Deze missen worden dan vermeld onder categorie II.

Eucharistie-vieringen waarbij nog andere vaste teksten in het nederlands worden gezegd, kunnen, omdat het trekken van een grens noodzakelijk is, niet worden opgenomen. Aan inzenders van gegevens wordt danook verzocht, onder vermelding van dag en uur, duidelijk aan te geven, of inderdaad de viering voldoet aan de voor categorie I of II gestelde criteria.

Er zullen leden zijn, zowel priesters als leken, voor wie dit een teleurstelling betekent, immers zij hebben, vaak onder moeilijke omstandigheden, tenminste enige elementen van de romeinse liturgie weten te redden. Zij zullen echter toegeven, dat zonder het vasthouden aan een omschreven scheidingslijn de doelstelling van de vereniging in minder dan geen tijd zou verwateren; het gaat immers niet om vieringen in „latijns-gregoriaanse sfeer” maar om volledige latijnse missen.

van B.

Werkwijze in de afdelingen

I. In het vorige bulletin is aangekondigd, dat in plaatsen waar nog geen afdeling is opgericht, aan alle leden een ledenlijst zal worden toegezonden. Deze toezegging zal niet worden nagekomen. Het systeem leek bij nader inzien duur, omslachtig en verwarrend. De ledenlijsten zijn echter inmiddels wel gemaakt en verkrijgbaar bij de administratie.

Met nadruk adviseren wij aan de leden in plaatsen waar de vereniging nog niet werkzaam is, zelf de oprichting ter hand te nemen. Dit kost natuurlijk enige tijd en aandacht en niemand heeft veel vrije tijd. De zaak, of liever de Kerk, is echter wel waard om er wat andere dingen voor opzij te zetten. Men dient zich niet te laten weerhouden door de gevoelens van bescheidenheid. Het gaat minder om de eer, die trouwens zo groot niet is, dan wel om een zich beschikbaar stellen voor een belangrijk werk, dat in goede en rustige banen geleid moet worden. Met name wordt ook een beroep gedaan op diegenen, die in wezen weinig voor organisatorisch werk voelen. Zij zijn onmisbaar om te voorkomen, dat een afdeling ondergaat in organisatie-alleen of dat een plaatselijke groep na al te vurig te zijn gestart, op niets uitloopt.

II. Gebleken is inmiddels, dat er hoewel de situatie plaatselijk zeer verschillend kan zijn, over de opbouw van een afdeling enige algemene dingen zijn te zeggen. Hierover dan, in aansluiting op hetgeen in Bulletin I werd gepubliceerd, nog enige aanwijzingen:

Zonder een plaatselijk bestuur of comité kan men het in de praktijk niet stellen, al denkt men ook in vele plaatsen aanvankelijk dat een dergelijke formele opzet niet nodig is. Het contact met het landelijk bestuur kan dan het best verlopen via een uit het plaatselijk bestuur aan te wijzen contactpersoon. Vervolgens zoekt men een priester, en wel één, die achter de doelstellingen van de Vereniging staat. In de praktijk blijkt namelijk, dat samenwerking met een priester, die alleen uit goedigheid tegenover een achtergebleven groepje dat maar niet van het Latijn los kan komen, wel eens een Latijnse mis wil opdragen, op niets uitloopt. Met missen die wel in het Latijn worden opgedragen maar overigens nauwelijks liturgisch niveau hebben, is trouwens niemand gebaat.

III. Er moet een vaste kerk (desnoods een kapel) worden gevonden waar missen of andere liturgische diensten kunnen plaatsvinden op een vaste tijd die in wijdere kring bekend kan worden. Onnodig te zeggen dat iedere mis een Heilige Mis moet zijn en geen manifestatie van de vereniging.

Is men zover, dan dienen, zeker op den duur, zo mogelijk de Latijnse misvieringen te worden ingeschakeld in het plaatselijk kerkelijk kader op de vertrouwde kerktijden die worden vermeld in het plaatselijk kerkblad. Een vereniging als de onze, die opkomt voor het recht in de Kerk van diegenen, die een dergelijke wijze van de liturgieviering wensen, mag zich immers zeker niet kerkelijk isoleren.

IV. Tenslotte dient er enige financiële basis gevonden te worden. Sommige afdelingen kunnen een bepaald percentage van de collecten behouden, hetgeen ook redelijk is, wanneer de aanwezigen geven, in de gedachte dat dit de latijnse misvieringen ten goede komt. Verder kunnen inkomsten komen van misintenties en natuurlijk van de leden zelf, van giften etc.

V. Hoe meer leden er plaatselijk zijn, hoe gemakkelijker het is om goed te werken en hoe effectiever er plaatselijk gewerkt wordt, hoe meer leden er komen. Alle leden die de moeite willen nemen om bulletins, circulaires, folders (dit zijn vereenvoudigde en dus goedkopere en in grotere oplage gedrukte circulaires) uit te delen bij de uitgang van een kerk, neer te leggen in zaak of wachtkamer, rond te zenden etc., kunnen deze bij de administratie te Utrecht verkrijgen.

Op papier lijkt de opbouw van een afdeling eenvoudig genoeg. In de praktijk zijn de moeilijkheden vaak groot en is de tegenwerking, vooral ook van de zijde van de geestelijkheid, vaak niet gering. Wie het ernst is met de liturgie moet erin slagen daar op den duur overheen te komen.

D. W.

Commissie-werkzaamheden

1. VAN DE LITURGISCHE COMMISSIE.

De liturgische commissie heeft zich in haar vergaderingen beziggehouden met de vorm van de misviering en de ruimtelijke ordening daarvan.

De resultaten van deze gesprekken zullen t.z.t. in een verslag worden samengevat. Het is echter reeds nu duidelijk geworden, dat het in de liturgie niet uitsluitend om het latijn gaat. De wijze waarop in het Latijn gecelebreerd wordt is van even wezenlijk belang als de taal. Daarom moet er al dadelijk aandacht zijn voor alle andere elementen van de liturgische viering zoals de gebaren, de kleding, de opstelling van de ministri. Wil het geloof in de liturgie een adaequate uitdrukking vinden, dan zal de vormgeving in ieder opzicht verantwoord moeten zijn.

In de verwarring rondom de liturgie die wij om ons heen waarnemen, vinden velen het moeilijk te weten wat in al de nieuwe vormen geautoriseerd is en wat op pure fantasie berust. Er zijn nl. vele dingen die inderdaad uit Rome komen en die dus daarom alle aandacht vragen. Daarom geven wij enige inlichtingen op dit gebied.

Uit Rome zijn bepaalde veranderingen in de rubrieken van de Mis aangebracht: zo zijn o.a. de psalm „Judica me” en het z.g. laatste evangelie komen te vervallen, de manipel wordt niet meer gedragen, het aantal kniebuigingen en kruistekens in de mis is aanzienlijk beperkt, de secreta en het gebed „libera nos quaesumus Domine” worden hardop gezongen of gezegd.

Wat betreft de vele uitgaven die men in Nederland kan tegenkomen is het nieuwe Zondag-missaal van de uitgeverij Gooi en Sticht de beste richtlijn, omdat daarin, naast creaties van niet officiële instanties, altijd opgenomen wordt datgene wat de Nederlandse Commissie voor liturgie namens het Epistopaat voorstelt. Bovendien worden altijd vertalingen gegeven van de teksten van het Missale Romanum.

Wat betreft de nieuwe lezingen kunnen wij U verzekeren, dat in bovenvermeld missaal de lezingen staan aangegeven volgens het schema van de post-concilaire raad voor liturgie uit Rome. Deze instantie heeft een cyclus vrijgegeven ad experimentum, die in Nederland wordt gevolgd. Wij concluderen dus uit dit alles dat er in de uitgave van Gooi en Sticht geen sprake is van willekeur, al zijn sommige teksten zeer ongelukkig gekozen. Door zich aan bedoeld Missaal te houden blijft men in ieder geval in de lijn van het Epistopaat.

Het spreekt vanzelf dat het Missale Romanum het enige officiële Missaal van de kerk blijft, al moeten de erkende nieuwe rubrieken natuurlijk in acht worden genomen. Helaas bestaat er nog geen nieuwe Editio Typica, *zodat het o.i. geoorloofd is de rubrieken van het bestaande Missale Romanum te volgen in afwachting van de nieuwe uitgave.*

Ook al zal men de voorkeur geven aan celebraties in het latijn, het is toch goed te weten, wat er in het vele nieuwe tenminste door Rome toegestaan en door de bisschoppen aanbevolen is.

Ph. Baer, o.s.b.

2. VAN DE COMMISSIE VOOR KERKMUZIEK.

Voorbeeld van de orde van een Latijnse hoogmis:

Asperges me + Oratie. (in Paastijd „Vidi aquam”).

Introitus + vers + Gloria Patri, Herhaling introitus-antifoon.

Meteen aansluitend

Kyrie & evangelie.

Gloria.

Dominus vobiscum

Oratio: gezongen

Lectio Epistolae

Graduale

Alleluia (ev. Tractus)

Evangelium

Homilie

Credo

Dominus vobiscum ; Oremus

Preces (voorbeden: gezongen in latijn met gezongen antwoord door koor en volk)

Offertorium.

Orate Fratres. Hardop door celebrant. Antw.: Suscipiat koor en gelovigen
Secreta gezongen door celebrant.

Prefatie, met Sanctus aansluitend.

Canon: Clara voce.

Per Ipsum gezongen.

Pater noster.

Libera nos: gezongen

Pax Domini.

Agnus Dei.

Ecce Agnus Dei.

Indien het binnen komen in processie enige tijd vergt kan de introitus met een aantal verzen worden uitgebreid

(1). (geen voetgebeden).

De Bisschoppensynode in Rome heeft zich nog niet uitgesproken over het gebruik van een derde lezing.

Invoeging van een derde lezing is in verband met het gebruik van het missaal der gelovigen niet aanbevelenswaardig.

Bij voorkeur aansluitend bij de epistel- en evangelieteksten.

Preces kunnen ev. door diaken of cantor worden gezongen, maar slot oratie door celebrant.
Tekst en melodie (2).

Niet beginnen voordat de collecte en het offertoriumgezag geëindigd zijn. Naam Secreta eigenlijk niet juist, beter is Oratio super oblata.
Melodie (3).

In geval het Sanctus meerstemmig is, geen orgel-voorspel. Benedictus vóór de consecratie.

Bij concelebratie ev. gezongen.
Melodie (3).

Melodie (3).

Door priester 1 x.

Domine non sum. 3 x met koor en gelovigen. Kan worden gezongen op reciteer-toon do, metrum: tectum meum: si-la-do-do; punctum: mea: do-la.

Communio met psalm.

Communie afsluiten met Gloria Patri en antifoon herhaling bij het einde van de communie-uitreiking.

Stilte tijdens de purificatie.

Dominus vobiscum.

Oratio

Dominus vobiscum.

Benedictio.

Ite Missa est.

Geen aanhangsels:

- (1). „Versus Psalmorum et Canticorum”. Uitg. Descée & Socii. 1962. (Waarin opgenomen tekst en melodie van introitus en communio-psalmen voor alle zondagen en feesten van het jaar).
- (2). „De Oratione Communi Seu Fidelium”. Uitg.: Libreria Editrice Vaticana, 1966. (Teksten en melodie-formules van de voorbeden).
- (3). „Cantus, qui in missali romano desiderantur . . . etc.”. Uitg.: Libreria Editrice Vaticana, 1965.

Deze drie uitgaven zijn o.a. verkrijgbaar bij: Muziekhandel ARSIS, Schuitemberg 35 te Roermond.

Statuten

1. De vereniging draagt de naam Vereniging voor Latijnse Liturgie; zij is opgericht en gevestigd te Utrecht.
2. De vereniging is aangegaan voor een tijdvak van 29 jaar, te rekenen vanaf de dag van oprichting, zijnde 8 april 1967. Het verenigingsjaar loopt van 1 januari tot 31 december.

Doel en Werkzaamheden

3. Het doel van de vereniging is het levend houden in de liturgie van het Latijn en de Latijnse kerkmuziek, met name van het Gregoriaans, overeenkomstig de richtlijnen, opgesteld tijdens het tweede Vaticaanse Concilie en vastgelegd in de Constitutie over de H. Liturgie.
4. De vereniging streeft ernaar om geheel in het Latijn gezongen en gelezen Heilige Missen te doen opdragen op zodanige plaatsen, dat zoveel mogelijk katholieken in de gelegenheid worden gesteld aan dergelijke Missen in hun omgeving deel te nemen.

5. Voorts zullen de studie van het Gregoriaans en van de Latijnse liturgie en de beoefening daarvan mede in de kerkelijke getijden, worden bevorderd en bovendien door de leden zelf ter hand worden genomen.

6. De vereniging zal zoveel mogelijk contact onderhouden met verenigingen in binnen- en buitenland die op constructieve wijze een soortgelijk doel nastreven en daarmee eventueel samenwerken.

7. Waar mogelijk zullen regionale of plaatselijke afdelingen worden opgericht. Elke afdeling zal het dagelijks bestuur van de vereniging regelmatig — tenminste éénmaal per jaar — op de hoogte houden van de stand van zaken in de afdeling.

Lidmaatschap

8. Het lidmaatschap staat open voor hen die de doelstellingen van de vereniging onderschrijven. De minimum leeftijd is 16 jaar.
9. Weigering of ontneming van lidmaatschap geschiedt door het dagelijks bestuur van de vereniging. Hiervan staat beroep open op het algemeen bestuur.
10. Het lidmaatschap eindigt bij overlijden, schriftelijke opzegging door een lid of door roeyement.

Bestuur en Taakverdeling

11. Er is een algemeen en een dagelijks bestuur.
 - a. Het algemeen bestuur bestaat uit ten hoogste 30 personen, die door de algemene vergadering worden gekozen. De leden hebben het recht tot 8 dagen vóór de verkiezing kandidaten aan het dagelijks bestuur op te geven, waarna door het bestuur een aanbeveling wordt opgemaakt.
 - b. De dagelijkse leiding van de vereniging berust bij het dagelijks bestuur, bestaande uit voorzitter en ten hoogste zes leden, die door en uit het algemeen bestuur worden gekozen. Het dagelijks bestuur benoemt uit zijn midden secretaris en penningmeester en regelt eventuele andere taakverdelingen. De voorzitter wordt echter door de algemene vergadering als zodanig gekozen.
 - c. De bestuursleden nemen voor maximaal 4 jaar zitting in het bestuur. Zij zijn terstond herkiesbaar.
 - d. Voorzitter en secretaris vertegenwoordigen de vereniging in en buiten rechte. Beiden kunnen bij onstentenis of verhindering door een ander lid van het dagelijks bestuur worden vervangen.
12. Het algemeen bestuur kan commissies instellen die een bepaald doel hebben, behorende tot of verwant zijnde aan de taak die de vereniging op zich genomen heeft. De leden van de commissies worden door het dagelijks bestuur benoemd. Elke commissie zal het dagelijks bestuur regelmatig op de hoogte houden van haar werkzaamheden.

Contributie

13. De contributie wordt bepaald bij huishoudelijk reglement. Het dagelijks bestuur kan vermindering of ontheffing van contributie verlenen.

Vergaderingen

14. Tenminste éénmaal per jaar wordt een algemene vergadering gehouden. Buiten deze jaarlijkse vergadering kan op initiatief van het bestuur of van 20 leden een vergadering bijeengeroepen worden. De leden worden schriftelijk uitgenodigd voor de vergaderingen.
 15. Alle besluiten worden genomen met volstreekte meerderheid van stemmen.
 16. De algemene vergadering stelt een huishoudelijk reglement vast, waarin o.a. de contributie, de vergaderingen en de taken van algemeen bestuur en dagelijks bestuur nader geregeld worden.
- ### *Slotartikelen*
17. Zo de algemene vergadering tot ontbinding van de vereniging besluit, worden door het bestuur één of meer vereffenaars benoemd. De na vereffening overblijvende baten worden geschonken aan een instelling met een gelijksoortig doel.
 18. In alle gevallen waarin de statuten niet voorzien beslist het algemeen bestuur.

Mededelingen

1. Bestuur en commissies:

Het dagelijks bestuur bestaat uit:

voorzitter: jhr mr J. E. van der Does de Willebois, Oppert 34, Rotterdam 010-120038 ;

vice-voorzitter: Ph. Baer, o.s.b., majoor-aalmoezenier KLu, Amersfoortseweg 43, Huis ter Heide 03404-31571 ;

secretaris-penningmeester: dr A. van Heck, Rijsburgerweg 26, Leiden 01710-50520 ;

mevrouw prof. dr E. Allard, van Schaeck Mathonsingel 83, Nijmegen 08800-32348 ;

drs J. van Beekum, Veenestraat 21, Zwolle 05200-13869 ;

J. de Jong, architect, Rijksweg 56, Schayk (N.B.), 08866-288.

Het algemeen bestuur is als volgt samengesteld:

G. J. A. Bomans, Parkweg 10, Bloemendaal 02500-63777 ; J. Boogaarts, landgoed Boschveld, Oosterbeek, Geld. ; dr J. M. G. M. Brinkhoff, van Berchenstraat 31, Nijmegen 08800-2816 ; prof. dr P. J. A. Calon, Nijmeegselaan 86, Nijmegen 08800-20467 ; jkvr. R. M. J. van der Does de Willebois, Emmalaan 9, Utrecht 030-12700 ; prof. ir M. J. O. Granpré Molière, Wassenaarseweg 7 bis, Wassenaar 01751-8289 ; mevrouw mr J. Hermans-Lebert, Helmstraat 5b, flat, Scheveningen 070-556956 ; mejuffrouw drs J. Jansen, Heernisseweg 193, Goes 01100-5250 ; pastoor A. I. M. Kat, N.Z. Voorburgwal 293, Amsterdam („De Papegaai”) 020-231889 ; dr J. Kat, Kweekduinweg 3, Overveen 023-51016 ; A. Keller, Schaepmanweg 8, De Bilt 030-762231 ; mr H. Kolfschoten, 's-Gravenhage ; drs J. Loos, pr., Wipstrikkerallee 81, Zwolle 05200-17034 ; dr D. E. Mendes de Leon, Sint Annadal 1, Maastricht 04400-16666 ; J. H. Otto, Langestraat 43, Amsterdam 020-222263 ; mr K. van Rijkevorsel, Graaf Janlaan 2, Zeist 03404-17923 ; A. Vranken, Palestrinastraat 2 boven, Amsterdam 020-729265 ; pastoor W. Westerhoven, Pastorie, Egmond-Binnen 02206-1888.

2. Commissies:

Bulletin

drs J. van Beekum, Venestraat 21, Zwolle

dr J. Kat, Kweekduinweg 3, Overveen

drs J. Loos, pr., Wipstrikkerallee 81, Zwolle

Kerkmuziek

A. Vranken, Palestrinastraat 2 boven, Amsterdam

Ph. Baer, o.s.b., Katholiek Militair Tehuis „De Cockpit”, Huis ter Heide

J. Boogaarts, landgoed Boschveld, Oosterbeek

J. Lennards, Wilhelminalaan 96, Roermond.

Liturgie

Jkvr. R. M. J. van der Does de Willebois, Emmalaan 9, Utrecht

Ph. Baer, o.s.b., Huis ter Heide

J. J. Brugman, Tolsteegsingel 3, Utrecht

J. de Jong, architect, Rijksweg 56, Schayk

dr D. E. Mendes de Leon, Sint Annadal 1, Maastricht

Literatuur en documentatie

mevrouw prof. dr E. Allard, van Schaeck Mathonsingel 83, Nijmegen

dr J. M. G. M. Brinkhoff, van Berchenstraat 31, Nijmegen

prof. ir M. J. O. Granpré Molière, Wassenaarseweg 7 bis, Wassenaar

F. Huiting o.s.b., Oosterhout

Kerklating

mevrouw drs J. Jansen, Heernisseweg 193, Goes

dr J. M. G. M. Brinkhoff, Nijmegen

Contact (ledenwerving etc.)

drs R. Geldermans, Vlierdenseweg 31, Deurne (Helmond)

mevrouw prof. dr E. Allard, Nijmegen

mevrouw drs J. Jansen, Goes

dr A. van Heck, Rijsburgerweg 26, Leiden

J. H. Otto, Langestraat 43, Amsterdam

Regionale groepen

dr A. van Heck, Leiden

A. Keller, Schaepmanweg 8, De Bilt

dr J. Kat, Kweekduinweg 3, Overveen

pastoor W. Westerhoven, Pastorie, Egmond-Binnen

Contactadressen:

AMSTERDAM: ir W. H. J. Hol,
De Savornin Lohmanlaan 39,
Amstelveen 02964-13021

ARNHEM: J. H. A. Cornelese,
Weteringstraat 43, Velp (Gld.),
08302-6331.

BREDA: J. J. H. M. Laurijsen,
Allerheiligenweg 277, Breda.

ETTEN: J. M. Ydema,
Julianalaan 1, Etten.

's-GRAVENHAGE:

H. J. I. M. van den Hoek,
Juliana van Stolberglaan 434,
's-Gravenhage.

GRONINGEN: W. J. H. Hogema,
Hondsruglaan 1, 05900-50867.

HAARLEM: A. N. van der Veldt,
Oranjestraat 107, Haarlem.

HELMOND:

mevrouw L. Raymakers-Verhoeven,
Kanaaldijk 47.

HENGELLO: H. M. Haverkate,
Anninksweg 70, 05400-12936.

's-HERTOGENBOSCH:

G. H. J. Rovers,
Gregoriussingel 15, 04100-306518.

NIJMEGEN:

mevrouw drs M. Kruse,
Dingstraat 40, 08800-51061.

UTRECHT: C. H. van der Helm,
Elsstraat 6, 030-444575.

ZAANDIJK: J. Koning,
Emmastraat 18, Krommenie.

ZEELAND - NOORD:

mevrouw E. H. Koevoets,
Boulevard De Ruyter 70,
Vlissingen.

ZEELAND - ZUID:

mevrouw drs J. Jansen,
Heernisseweg 193, Goes,
01150-5250.

ZUTPHEN e.o.:

Jhr Mr C. M. O. van Nispen tot
Zevenaar, „Suideras”, Vorden.

ZWOLLE: A. D. J. Huizinga,
Molenweg 270, 05200-17201.

FRIESLAND: J. G. M. Demes,
Rondweg-West 116, Dokkum.

Zie voor niet-vermelde contactadressen, namen en adressen van bestuursleden, tot wie men zich desgewenst kan wenden.

Opgaven van contactadressen, welke de redactie tot dusverre niet bekend zijn, toe te zenden aan de administratie.

Wenken:

1. In verband met het voornemen in de maand september 1968 *bulletin no. 3* te doen verschijnen, nodigen wij u dringend uit door tijdige berichtgeving aan de administratie zorg te dragen dat de gegevens omtrent latijnse heilige missen, andere sacramentele vieringen (bijv. vespers), contactadressen, zo volledig mogelijk kunnen zijn.
2. *Correspondentie* over bulletin:
Gaarne richten aan de administratie: Admiraal van Gentstraat 6, Utrecht.
3. *Contributie*:
Voorzover u de opwekking in bulletin no. 1 bent vergeten: de contributie over 1968 (postgiro 79 21 05 Leiden; f 5,— minimaal) wordt door de penningmeester gaarne, thans met spoed, tegemoet gezien, opdat de vereniging armslag zal verkrijgen t.b.v. activiteiten.
4. *Cursus kerklaijn*:
Het Nederlands Studiecentrum Culemburg heeft ons bericht dat bij deelneming van minimaal 20 personen op het besluit tot stopzetten van de cursus wordt teruggekomen. Kosten (voor zover bekend) f 8,—.
5. *Geschriften van de vereniging*:
Circulaires, folders, bulletins, op aanvraag verkrijgbaar bij de administratie, Admiraal van Gentstraat 6, Utrecht.
6. *Volksmisboek en vesperele*:
Alle teksten volledig in latijn en nederlands, nieuwste druk (1906 pagina's). Gebonden in prachtleer, Voor f 4,90 verkrijgbaar bij boekhandel van Rossum, Achter het Stadhuis, Utrecht.